

ENTYDIGT TERMSYSTEM NÖDVÄNDIGT I VÅRDEN

Förutsättning för framgångsrik IT-satsning

De klassifikationer som idag används inom sjukvården, t ex operationsklassifikationen, uppfyller inte de krav på entydighet som är nödvändiga för ett databaserat informationsutbyte. Vem tar ansvaret för ett kraftfullt terminologiarbete inom vårdområdet i Sverige?

Den satsning på införandet av informationsteknologi (IT) som för närvarande sker i den svenska hälso- och sjukvården betingas av förhoppningar om rationaliseringsvinster i det praktiska sjukvårdsarbetet. Man förväntar sig också bättre möjligheter att följa upp verksamheten, beträffande såväl ekonomi som kvalitet.

Några säkra sådana effekter har hittills inte kunnat påvisas, även om åtminstone vissa rationaliseringsvinster är sannolika vad gäller överförande av information mellan t ex laboratorier och kliniker och praktisk journalhantering.

IT-införandet har när det gäller kliniska system hittills framför allt präglats av uppbyggnad av datateknisk infrastruktur, och utvecklingen har skett ad hoc på enskilda sjukvårdande enheter.

Åtskilliga hinder

Många hinder finns för ett optimalt utnyttjande av IT i sjukvården. Lagar och författningar som ej anpassats till förändrade krav på och möjligheter till kommunikation mellan sjukvårdande enheter – det senare för övrigt ett oklart begrepp – är ett viktigt sådant hinder. Ofullgångna system för datorbaserad journalföring ett annat.

Erfarenheter såväl från Sverige som internationellt har dock påvisat att bristen på en entydig terminologi är det största hindret för att kunna utnyttja IT i sjukvården på ett sådant sätt, att för-

hoppningarna om ekonomiska och kvalitetsmässiga vinster uppnås. Detta beror på att de databaser som byggs upp av t ex patientjournalssystemen, i brist på entydig terminologi blir oanvändbara för dessa ändamål.

Lokala initiativ

Insikten härom har lett till att många lokala initiativ har tagits för att skapa en enhetlig terminologi. Flera landsting har under de senaste åren startat, delvis gemensamt, projekt för att skapa en terminologi för delar av sjukvårdens verksamhet, exempelvis för icke kirurgiska åtgärder. Dessa projekt har hittills varit föga framgångsrika.

Sedan något år har Spri regeringens uppdrag att ta fram en gemensam och entydig terminologi för svensk sjukvård. Det praktiska resultatet härav är dock än så länge magert.

Egen vetenskap

Terminologi i betydelsen terminologilära är en vetenskap i sig. Grundläggande för denna vetenskap är åtskillnaden mellan begrepp å ena sidan och termer å den andra.

Om begreppet är entydigt definierat, vilket låter sig göras genom dess plats i ett enligt vetenskapliga principer byggt begreppssystem, kan det åsättas en unik identifierare, t ex ett enkelt löpnummer.

Detta nummer – liksom till begreppen kopplade termer – kan användas i alla olika datasystem som stödjer verksamhetsområdet. Detta möjliggör säker kommunikation av information mellan olika datasystem och jämförbara data mellan olika användare.

Många bakslag

I framför allt Storbritannien och USA pågår sedan början av 1980-talet mycket omfattande arbeten med att bygga termdatabaser för sjukvården. Bakslagen har varit många, och först under senare år synes en allmän acceptans av det nödvändiga i att bygga begrepps- och termsystem enligt vetenskapliga principer ha skett. För att referera till en medicinsk terminologi i USA – »if not, you will end up in a mess».

De inom sjukvården dagligen använda klassifikationerna, som exempelvis

DEBATT

ICD-9 (ej heller ICD-10!), operationsklassifikationen m fl, fyller inte på något sätt kraven på entydighet, och är ej gjorda eller anpassade för praktiska behov inom sjukvården.

Samma sak gäller de termkataloger som används i de olika datasystem som idag finns i bruk inom sjukvårdsområdet. På sikt måste termerna i dessa olika klassifikationer och termkataloger kopplas till entydiga begrepp.

Samarbete krävs

Terminologispecialister behärskar ej den medicinska begreppsvärlden och vice versa. I det omfattande arbete som måste ske för att åstadkomma en entydig terminologi för hälso- och sjukvården måste företrädare för de olika professionerna, med åtminstone basal utbildning i terminologi, delta aktivt. Om ej kommer vi i sjukvården aldrig att kunna utnyttja informationsteknologins möjligheter.

Trots enorma resursinsatser har det praktiska terminologiarbete som pågår i USA inte lett till någon allmänt accepterad medicinsk terminologi. En bedömare där har yttrat att det fordras ett »mänskott» – en satsning av den typ som ledde till Apolloprojektet – för att åstadkomma resultat.

Inte bara sjukvårdshuvudmännen, utan också primärkommunerna genom sitt ansvar för socialvård och åldringssvård, och staten genom ansvaret för socialförsäkringssystemen, är beroende av en entydig terminologi inom vårdområdena.

I Storbritannien, med sin centralstyrda sjukvård, finns sedan länge ett organ med myndighetsmandat, NHS-CCC, som ansvarar för, och kraftfullt driver, arbetet på detta område.

Vem, eller med andra ord vilken myndighet i Sverige, tar ansvaret för den samordning och kraftsamling som behövs för att få styrfart på vårt svenska terminologiarbete? •

Författare

HANS CHRISTIAN LENNÉR
överläkare, Ystads lasarett.